

Grönland az Egyesült Államok külpolitikai gondolkodásában

Greenland in the United States's Foreign Policy Thinking

Papp Gábor, Lévai Dániel, Papp Zsanett Gréta

https://doi.org/10.47707/Kulugyi_Szemle.2026.1.2

Összefoglaló: Donald Trump 2025. januári bejelentése, miszerint az Amerikai Egyesült Államoknak nemzetbiztonsági okokból szüksége van Grönlandra, egy csapásra a geopolitikai szempontból legforróbb témák közé emelte a szigetet. Noha a kérdés már a 19. században felkerült az amerikai külpolitikai gondolkodás napirendjére, véleményünk szerint a dán autonóm terület stratégiai relevanciája képlékeny: a mentén formálódik, hogy az USA éppen melyik nagyhatalommal való kapcsolatrendszerén keresztül tekint rá. Míg Oroszország kapcsán alapvetően a hagyományos védelmi dimenzió dominál, addig Kína vonatkozásában a nyersanyagvagyon. A grönlandiak számára a nyersanyagok kérdése szintén kiemelkedő jelentőségű, de ott elsősorban nem a nagyhatalmi versengés, hanem a helyi viszonyok adnak neki különböző színezetet.

Kulcsszavak: geopolitika, realizmus, konstruktivizmus, kritikus fontosságú nyersanyagok, Egyesült Államok, Kína, Oroszország, Grönland, Donald Trump

Abstract: *After Donald Trump's announcement in January 2025 that the United States of America needs Greenland for a national security reason the island had become one of the most heated geopolitical questions in instant. Despite the fact that Greenland has been already on the US foreign policy agenda since the 19th century, we believe that the island's strategic relevance is fluid and it is based on how Washington D.C. elaborates its relations with other major powers. While Greenland's strategic relevance is given by the conventional hard power dimension in relation to Russia, the island's resource wealth dominates in the case of China. Meanwhile, the issue of raw materials is an important topic for the Greenlanders as well, but the local conditions are more important for them than the global power competition.*

Keywords: *geopolitics, realism, constructivism, critical raw materials, United States, China, Russia, Greenland, Donald Trump*

Grönland szerepének felértékelődése az amerikai történeti kontextusban

„Nos, Grönlandra nemzetbiztonsági okokból van igazán szükségünk” – nyilatkozta Donald J. Trump Mar-a-Lagóban a beiktatása előtt, 2025. január elején, a rezidenciáján tartott sajtótájékoztatón.¹ A bejelentés azonnal a nemzetközi geopolitikai események fő frontvonalába katapultálta a szigetet. A régi-új amerikai elnök azonban nem csak mostanában tekinget Grönland felé: arra már korábban, 2019-ben is láttunk példát.² Ami azt illeti, a sziget iránti érdeklődés nemzetközi szinten sem új keletű, és az érte folyó nagyhatalmi versengés a történelmi keret megértését teszi szükségessé, hiszen a történeti „irányú érzékenység nélkül az aktuális globális politikai jelenségek sem könnyen elemezhetőek”.³

A Grönland iránti amerikai érdeklődés az Egyesült Államok külpolitikai gondolkodását alapvetően meghatározó két, 19. századi elv – egy doktrína és egy ideológia – keretébe is illeszkedik. A James Monroe elnök által az 1823. december 2-ai kongresszusi beszédében meghirdetett ún. Monroe-doktrína⁴ célja az volt, hogy az USA az amerikai kontinens egészétől távol tartsa az ott gyarmatosítani vagy beavatkozni szándékozó európai nagyhatalmakat. A „nyilvánvaló végzet” (*Manifest Destiny*) nevet viselő ideológia pedig az amerikai terjeszkedés eszmei alapját képezte:⁵ az Egyesült Államoknak a kontinens meghódítására vonatkozó isteni küldetését hangsúlyozta, és jelentős szerepet játszott az indián területek elfoglalásában, valamint a nyugati irányú expanzióban. A második Trump-adminisztráció e két 19. századi elv megújítását irányozta elő, és az új tervet a Monroe-doktrína Trump-féle kiegészítésének (vagy Donroe-doktrínának) nevezték el, amely az „Amerika az amerikaiaké” elvet Grönlandra is kiterjesztette.⁶

A sziget iránti amerikai igény a második világháború idején erősödött fel, azt követően, hogy 1940-ben Dániát lerohanta a nemzetiszocialista Németország.⁷ Az a veszély fenyegetett ugyanis, hogy Grönland és Izland, Dánia két gyarmata esetleg a tengelyhatalmak befolyása alá kerülhet. Amerika azonban a stratégiai fekvésük miatt nem hagyhatta, hogy azok a vele ellenséges viszonyban álló erők kezére jussanak, ezért Franklin D. Roosevelt elnök intézkedéseket fogantatott Grönland védelmére.

Az 1940 júliusában (a Pánamerikai Unió keretében) megrendezett havannai konferencián az amerikai államok deklarálták, hogy bármely európai hatalom által a kontinens közelében végrehajtani kívánt beavatkozás a nyugati félteke elleni agresszióknak tekintendő.⁸ Grönland hovatartozásának a biztonsági dimenziója akkor került be először az amerikai kontinens kollektív védelmi értelmezésének a keretébe. A Dán Királyság washingtoni követe, Henrik Kauffmann – a németekkel kollaboráló dán kormánnyal

szembefordulva – 1941. április 9-én aláírta a Grönland védelméről szóló megállapodást, amely lehetővé tette amerikai csapatoknak a szigeten történő állomásoztatását (az USA részéről az aláíró Cordell Hull külügyminiszter volt).⁹

Grönland hadászati jelentősége már a második világháborúban is kiemelkedő volt. Egyrészt az ott kiépített meteorológiai állomások kulcsfontosságú adatokat szolgáltattak az Atlanti-óceán időjárási viszonyairól.¹⁰ Másrészt az Észak-Amerika és Európa közötti légi és tengeri útvonalak mentén fekvő sziget elhelyezkedése stratégiai jelentőséggel bírt az ún. kölcsönbérleti törvény (*Lend-Lease Act*) keretében 1941 márciusában megkezdődött szállítások védelme terén.

Grönland nemcsak a hadászat, de nyersanyaglelőhely szempontjából is kiemelkedően fontos volt az amerikai külpolitika számára. Ott termelték ki ugyanis az alumíniumgyártáshoz szükséges ásványt, a kriolitot, amelynek a világon a legnagyobb lelőhelye az ivigtuti/ivittuuti bánya volt. Az Egyesült Államok számára nélkülözhetetlen kriolitot a hadiiparban, főleg a repülőgépgyártásban használták fel. Az ásvány stratégiai jelentőségét már a háború előtt felismerték: a *Foreign Affairs* folyóirat egyik 1939-es számában megjelent cikk is Grönland gazdasági és potenciális katonai szerepével foglalkozott, s azon belül kiemelte a kriolitbányák fontosságát.¹¹

Összegzésként kijelenthető, hogy a második világháború végére Grönland az Egyesült Államok védelempolitikájának az egyik kulcsfontosságú területévé vált, és a katonai tervezések tekintetében megkerülhetetlen lett.

Grönland helyzete a jelen tanulmány írásakor újfent az amerikai külpolitika horizontján van. Trump elnök a kongresszus előtt márciusban elmondott beszédében kijelentette: „Grönlandra nemzetbiztonsági, sőt nemzetközi biztonsági szempontok miatt is szükségünk van. És minden érintett féllel együttműködve próbáljuk megszerezni. De a globális biztonság érdekében van rá igazán szükségünk, és úgy gondolom, hogy meg is fogjuk szerezni. Így vagy úgy, de meg fogjuk szerezni.”¹² A katonai erőt sem kizáró expanziós igény mutatja Donald Trump Grönlanddal kapcsolatos szándékait: az Egyesült Államok át kívánja alakítani a status quót.

Elméleti keretrendszer és módszertan

A tanulmány a következő kérdésekre keresi a választ: Milyen stratégiai relevanciával bír Grönland Washington számára, és megállapítható-e, hogy az USA-nak a szigethez való viszonyát a defenzív vagy az offenzív realizmussal lehet-e jobban leírni?

A potenciális területszerzés célja, valamint az, hogy annak érdekében az Egyesült Államok részéről a katonai eszközök bevetése sem zárható ki,

szinte az eseményeknek a realizmus szemüvegén keresztül történő értelmezéséért kiált. A realizmus egy olyan, az államok nemzetközi rendszerére épülő világot feltételez, amelynek a rendező elve az anarchia, és abban az egyes országok a biztonságról az ún. önszegély elve alapján saját maguk gondoskodnak. Az önszegély alkalmazása vagy annak a lehetősége azonban minden esetben a biztonsági dilemmával szembesíti őket,¹³ amelynek a lényege, hogy az adott állam meghoz-e bizonyos döntéseket a biztonsága érdekében – például megszerzi-e az e szempontból meghatározó eszközöket –, vagy sem. Amennyiben nem teszi meg, azt kockáztatja, hogy valaki más jut hozzájuk, és használja majd fel azokat, akár ellene is. A megszerzésük ugyanakkor a rendszer más tagjainak a rosszállását is kiválthatja, s ezzel végső soron megint csak a saját biztonságát teszi kockára.¹⁴

A realizmus keretén belül ugyanakkor számos változás történt az évek során, amelyek hatására újabb, bizonyos témákat eltérően értékelő ágak alakultak ki. Ilyen a defenzív és az offenzív neorealista irányvonal is: a két nézet különbözik például abban a megítélésében, hogy az imént említett biztonságot hogyan és mi okból kívánják elérni az egyes államok. „Az ún. »defenzív« neorealisták abból indulnak ki, hogy az államok elsősorban a jelenlegi helyzetüket kívánják biztosítani, amivel alapvetően defenzív szándékot követnek. Ezzel szemben az »offenzív« realisták a biztonsági dilemmából azt a radikális következtetést vonják le, hogy az államok sohasem lehetnek biztonságban, és ezért kielégíthetetlenül arra törekszenek, hogy a saját hatalmukat növeljék.”¹⁵ Vajon melyik irányvonal érvényesül Grönland vonatkozásában? A tanulmány e kérdést kívánja körüljárni.

Általános nézet, hogy az egyes események annál pontosabban értelmezhetőek, minél több irányból közelítjük és vizsgáljuk meg azokat. A nemzetközi kapcsolatok esetében ez azt jelenti például, hogy egy adott geopolitikai kérdés elemzése során annak több elméletét is együtt alkalmazzuk. E megfontolásból annak eldöntése érdekében, hogy az Egyesült Államok Grönland-politikája inkább offenzív vagy defenzív jellegű-e, a tanulmányunk a realizmus mellett a konstruktivizmust is segítségül hívja. A döntésünk mögött két megfontolás húzódik meg.

Az első a biztonság koncepciójának a konstruktivista értelmezéséből adódik. Ennek kapcsán megfigyelhető az ún. szűkítők (*narrowers*) és tágítók (*wideners*) vitája. „A vita a biztonsági tanulmányoknak a hidegháborús katonai és nukleáris rögzelmékből eredő túlzott leszűkítése kapcsán jelentkezett elégedetlenségből nőtt ki. A nemzetközi kapcsolatok terén ezt az elégedetlenséget növelték előbb az 1970–80-as években egyre jobban megszorodott gazdasági és környezeti témák, majd később, az 1990-es években, a különböző identitáskérdések és a transznacionális bűnözés kapcsán megnövekedett aggodalmak.”¹⁶ Barry Buzan, Ole Wæver és Jaap de Wilde

például a biztonság öt szektorát különböztette meg az imént hivatkozott műben: a hagyományosnak mondható katonai dimenzió mellett ugyanis megjelenik a környezeti, a gazdasági, a társadalmi és a politikai szektor is. A 21. századi nemzetközi nagyhatalmi versengésben sem „önmagában” a nyers katonai erő áll a felek rendelkezésére, hiszen a modern haditechnológiához számos nélkülözhetetlen nyersanyagra, például ritkaföldfémekre is szükség van. Trump elnöknek a Grönland megszerzése kapcsán elhangzott mondatai mögött így ezek az okok is felsejlenek. A szóban forgó nyersanyagok ráadásul „kettős felhasználásúak”, azaz a katonai és a polgári infrastruktúrákban egyaránt nélkülözhetetlenek. Az utóbbi alkalmazási területre jó példa a megújuló energia, a digitalizáció vagy éppen az elektromobilitás. A feltárt és még az előtt álló ásványkincsei ezért a nagyhatalmi vetélkedés kulcsfontosságúvá területévé teszik Grönlandot.

A második megfontolás a biztonság percepciójának a kérdéséből, azon belül is Alexander Wendt híres atomfegyver példájából adódik. Ez esetben a fenyegetés egy olyan társadalmi konstrukció, amelyben a hangsúly a szereplők közötti viszonyra helyeződik. Sokkal kevésbé tűnik ugyanis fenyegetőnek egy rakétaarzenál egy szövetséges állam birtokában, mint egy ellenségesnek tekintettében.¹⁷ Úgy véljük, Grönland stratégiai relevanciája is egy hasonlóan képlékeny konstrukció. Wendt példájából kiindulva a sziget más és más biztonságpercepcióval rendelkezhet annak függvényében, hogy a stratégiai jelentőségét az USA mely államokkal való kapcsolatán keresztül értelmezi.

E megfontolások alapján a tanulmány két kapcsolatrendszerrel emel ki az elemzése tárgyául Grönland stratégiai relevanciájának a vizsgálata során: az Egyesült Államok–Kína-, valamint az Egyesült Államok–Oroszország-vizsnyot. A kiemelésük oka a 2018-óta zajló amerikai–kínai gazdasági háború,¹⁸ illetve a 2022-ben kitört orosz–ukrán háború,¹⁹ mivel úgy véljük, e két, eltérő karakterisztikájú „csatater” jelenti manapság a legnagyobb kihívást az USA számára. Mindemellett maga Donald Trump is a két ázsiai hatalmat jelölte meg a fő ellenfélként Grönland kapcsán, amikor úgy fogalmazott, hogy „orosz és kínai hadihajók vannak mindenhol a környéken”.²⁰

Végezetül, noha a tanulmány alapvetően Washington szemszögéből vizsgálja Grönland helyzetét, ugyanakkor ismerteti a helyi lakosok saját percepcióját is, hogy az ő perspektívájukat egyfajta visszacsatolásként jelenítse meg, akár kontrasztba állítva azt az amerikai elképzelésekkel. Mindez – ugyancsak a konstruktivizmus alapján – fontos kiegészítésként szolgálhat annak kapcsán, hogy a Grönlandra vetített stratégiai pozícióból ők maguk mennyit érzékelnek, tekintettel arra, hogy – ahogyan azt a korábban idézett szerzők is kiemelik – a biztonságiasítás folyamata egy kölcsönösségen alapuló társadalmi konstrukció.

Defenzív realizmus az orosz–amerikai kapcsolat grönlandi kontextusában

Az Északi-sarkvidéken a 20. század eleje óta az amerikai mellett intenzíven jelentkeznek az orosz geopolitikai érdekek is.²¹ A térségnek a Moszkva szemében való felértékelődése párhuzamosan zajlott az amerikai jelenlét megerősödésével, s végül a hidegháborús versengés helyezte egyértelműen az orosz érdeklődés középpontjába az Arktiszt. A szovjet/országi kézen lévő egyes területein pedig hatalmas fejlesztések történtek. A Kola-félsziget és Szibéria északi-sarkvidéki partjainál hozták létre az Északi Flotta bázisait, és számos stratégiai nukleáris csapásmérő képességet is telepítettek oda. Továbbá orosz szempontból nem közömbös az sem, hogy a globális felmelegedés következtében egyre járhatóbbá váló északkeleti átjáró Ázsia felé biztosítana egy új kereskedelmi útvonalat.²² E tényezők miatt az Arktisz kiemelt szerepet kapott és kap jelenleg is az orosz stratégiában.²³

Az említett okokból kifolyólag sem a világháború befejezése, sem a hidegháború nem hozott alapvető változást Washington védelmi stratégiájában Grönland szerepe kapcsán. A sziget továbbra is az amerikai kontinens védelmét szolgálta, sőt a Harry S. Truman vezette adminisztráció vételi ajánlatot is tett rá.²⁴ Dánia azonban határozottan visszautasította azt, ugyanakkor nem zárkózott el az amerikai csapatok további ottani állomásoztatásától és új katonai bázisok létesítésétől. Fontos kiemelni, hogy Pituffik űrbázis (a Thule légibázis jogutódja) már a kezdetektől a hidegháborús stratégia szerves részének számított: lehetőséget biztosított az Egyesült Államok számára, hogy szükség esetén közvetlenül elérje a Szovjetunió területét, miközben az ottani rakétaindítások korai észlelésére és térfigyelésre is szolgált.

Az Egyesült Államok számára kiemelten fontos volt Grönland helyzetének a mielőbbi rendezése, különösen miután kezdetét vette a hidegháború. A dán kormány a nemzetközi helyzet romlása miatt hajlandóságot is mutatott az 1941-es egyezmény megújítására. A tárgyalások előrehaladását azonban számos kül- és belpolitikai tényező hátráltatta. Ilyen volt például, hogy bár a Szovjetunió a norvég Spitzbergákra vonatkozó területi igényekkel lépett fel, ami növelte a regionális feszültséget, ám a Dán Kommunista Pártnak (*Danmarks Kommunistiske Parti*, DKP) a második világháborút követő megerősödése miatt a kormányzó polgári pártok óvakodtak attól, hogy egy új egyezmény megkötésével politikai muníciót adjanak a kommunisták kezébe.²⁵ A tárgyalások végül csak az akadályok elhárulása után, 1951-ben zárultak le sikerrel. Az akkor született megállapodás biztosította az amerikai

katonai jelenlét fenntartását Grönlandon, miközben a sziget továbbra is Dánia szuverenitása alatt maradt. Mind a mai napig az a szerződés határozza meg – kisebb módosításokkal – a sziget státuszát.²⁶

Az 1951-es egyezmény értelmében az Egyesült Államok további katonai bázisokat létesíthetett a szigeten, és megkezdte a második világháború alatt kiépített meteorológiai állomások, valamint rádiókommunikációs rendszerek korszerűsítését és bővítését. Dwight D. Eisenhower adminisztrációja idején megerősítették a Thule légibázist, amely a mai napig kulcsfontosságú szerepet tölt be az amerikai védelmi infrastruktúrában. A bázis stratégiai helyzete és jelentősége abban rejlik, hogy a világ egyik legnagyobb nukleáris fenyegetettségnek kitett régiójában biztosítja az amerikai katonai jelenlétet. Továbbá – szintén a sziget északi részén – létrehozták a Camp Century kutatóbázist, amelyet hivatalosan tudományos célokra szántak, ám valójában a hidegháborús katonai stratégia részeként működött, és nukleáris erőművet létesítettek a területén.²⁷ A dán kormány nehezményezte a lépést, de nem emelt vétót ellene. Az 1950-es évektől – a szovjet interkontinentális ballisztikus rakéták fenyegetésére válaszul – megkezdődött az amerikai rakéta-előrejelző rendszer kiépítése.²⁸ 1968-ban, Lyndon B. Johnson elnöksége idején komoly diplomáciai feszültséget okozott Dánia és az Egyesült Államok között, hogy egy nukleáris fegyvereket szállító amerikai B-52-es nehézbombázó Thule közelében lezuhant, és radioaktív szennyezést okozott.²⁹ Az incidens felerősítette az offenzív fegyverek grönlandi telepítése elleni dán tiltakozást, és a nyilvánosság a szigeten zajló amerikai katonai tevékenységek feletti szigorúbb ellenőrzést követelt.

A hidegháború végével, az 1991-es szovjet összeomlást követően Grönland stratégiai jelentősége látszólag lecsökkent az amerikai kül- és védelmi politikában. A bipoláris világrend megszűnésével a sziget hadászati értéke átmenetileg háttérbe szorult, hiszen Oroszország évekig nem mutatott jelentős aktivitást a térségben. A Thule légibázis és a grönlandi amerikai infrastruktúra azonban az USA globális védelmének a szerves alkotóeleme maradt.³⁰ A sziget továbbra is a NATO kollektív védelme részét képezte, ugyanis Grönland és Izland, illetve az utóbbi és az Egyesült Királyság között húzódik a kritikus jelentőségű tengeri folyosó, a GIUK-átjáró (*Greenland, Iceland, United Kingdom*), amely kulcsfontosságú szerepet tölt be az egész szövetség számára az orosz tengeralattjárók megfigyelésében, szükség esetén az ellenük való fellépésben.

A Vlagyimir Putyin vezetése alatt kibontakozott orosz revizionizmus azonban új helyzetet teremtett az Arktiszon is. 2007-ben az Északi-sarkvidéken a tengerfenékre titánból készült zászlót telepítettek az oroszok, s ezzel szimbolikusan is megkérdőjelezték az 1991 utáni amerikai dominanciájú világrendet.³¹ Ez az esemény a térségbeli orosz geopolitikai szerepvállalás

újbbóli erősödését jelképezte, de Oroszország még nem folytatott offenzív külpolitikát az Arktiszon: a 2007 és 2014 közötti időszakot az 1996-ban alapított Északi-sarkvidéki Tanács (*Arctic Council*) keretében zajló nemzetközi együttműködés jellemezte.³²

A térség nagyhatalmi versengési gócponttá válása alapvetően az oroszoknak a Krím 2014-es annexiójához, majd a 2022-ben Ukrajna ellen indított háborújának a kezdetéhez köthető, amely felerősítette az Arktisz fontosságát Moszkva szemében. A térség ugyanis egyszerre szolgálhat védelmi zónául, stratégiai rakétaindító bázisok helyszínékként, valamint a jövőben jelentős haszonnal kecsegtető kereskedelmi útvonalként.³³ Az orosz agresszió azonban válaszlépéseket váltott ki: Dánia, Grönland és a térségben érdekelt más országok is fokozták a védelmi intézkedéseiket.³⁴ Oroszország geopolitikai helyzete a régióban törékenyvé vált, ráadásul az ukrajnai front erőforrásigénye miatt a 2000-es évek végén megkezdett arktiszi védelmi fejlesztések is csökkentek.³⁵ Moszkva számára így a defenzív stratégia alkalmazása maradt a leginkább járható út.

Az Északi-sarkvidéki Tanács az egyik utolsó olyan nemzetközi fórum, amelyben Oroszország még a NATO-tagállamokkal együtt részt vesz – és támogatta is Norvégia 2023–2025 közötti elnökségét –, jóllehet az ukrajnai háború kirobbanása óta a részes nyugati országok felfüggesztették a vele való együttműködést.³⁶ A kormányközi regionális szervezethez tartozó NATO-tagállamok szankciókat alkalmaznak Oroszországgal szemben, és az a tény, hogy az ukrajnai agresszió következtében a hagyományosan semleges Svédország és Finnország is csatlakozott a katonai szövetséghez,³⁷ jelentős nyomást gyakorol az orosz védelmi rendszerre: az arktiszi műveletei bázisául szolgáló térség immár közvetlenül a finn és a svéd katonai hatósugárba került. Támogatást kizárólag a térségben perifériás hatalomnak számító Kínától remélhet. Moszkva várhatóan tovább erősíti a meglévő védelmi képességeit ugyan, ám a szűkülő geopolitikai mozgástér és a rivális hatalmak, például az Egyesült Államok és a NATO esetleges aktívabb katonai jelenléte nehezebb körülményeket teremthet számára.

Bár Oroszország rendelkezik a legnagyobb térségbeli szárazföldi területek egyikével, és kellő katonai erővel akár fenyegethetné is az Egyesült Államok biztonsági zónáját, azonban a jelenlegi orosz–ukrán háború leköti az erejét, a finn és a svéd NATO-csatlakozással pedig további biztonsági problémát kell kezelnie.³⁸ Oroszország határain NATO-csapatok állomásoznak, és olyan fontos városok vannak potenciális csapások kitettségekben, mint Szentpétervár és Murmanszk. Moszkva a jelenlegi geopolitikai helyzetben csak hathatós kínai támogatással tudna valódi kihívást jelenteni az Egyesült Államok számára az Északi-sarkvidéken.

Összegzésként megállapítható, hogy a térségbeli orosz–amerikai riva-

lizálás hagyományosan a védelmi dimenziót érinti, így a régi-új amerikai adminisztráció Grönlandra vonatkozó igénye alapvetően a defenzív status quo fenntartására irányul.³⁹ A hidegháború vége óta az említett szimbolikus lépésen kívüli orosz expanziós kísérlet nem történt. Moszkva nem is rendelkezik azokkal a technológiai, katonai, valamint politikai képességekkel, hogy veszélyt jelentsen az ottani amerikai pozíciókra. Noha Oroszország számára vitathatatlanul fontos terület az Arktisz, részéről konkrétan, kimondottan Grönlandra vonatkozó katonapolitikai kihívást a kutatásunk nem tárt fel, ráadásul Oroszországot jelenleg leköti az ukrajnai háború. E két tényező pedig szükségtelenné teszi a növekvő amerikai aggodalmat, legalábbis Grönland kapcsán mindenképpen.

Offenzív realizmus a kínai–amerikai kapcsolat grönlandi kontextusában

Ahogy arról fentebb szó volt, az amerikai külpolitikai gondolkodásban Grönland kapcsán Kína nem jelent meg klasszikus biztonságpolitikai fenyegetésként. Ennek többek között az az oka, hogy a kínai jelenlét csupán az 1990-es években kezdett tetten látni Grönlandon, elsősorban a tudományos világ képviselői képében. Noha ennek a relevanciáját nem szabad alábecsülni, a geopolitikai szempontból fajsúlyosabb eseményekre „csupán” a 2010-es évektől került sor, miután Peking 2013-ban megfigyelői státuszt kapott az Északi-sarkvidéki Tanácsban, majd 2017-ben Oroszországgal megállapodott a sarkvidéki selyemút (*Polar Silk Road*) kiépítéséről, illetve 2018-ban megjelent a térségre fókuszáló első stratégiája, amelyben közel-sarkvidéki államnak (*Near-Arctic State*) nyilvánította magát.⁴⁰ A koncepciót azonban az USA szinte azonnal meg is torpedózta, ami a korábbi külügyminiszter, Michael Richard (Mike) Pompeo tolmácsolásában így hangzott „csak arktiszi és nem arktiszi országok vannak, harmadik kategória nincs, hiába vallja magát [Kína] közel-sarkvidéki államnak, az nem jogosítja fel semmire.”⁴¹

A klasszikus biztonságpolitika tekintetében ugyanakkor megkerülhetetlen tényező az Északi-sarkvidék vonatkozásában az Oroszország és Kína között vitathatatlanul fennálló együttműködés. Annak részét képezik ugyanis különböző hadgyakorlatok is – amelyekből a 2024-es évre rendkívül sok jutott⁴² –, márpedig azokat az USA biztonságpolitikai fenyegetésként értékelheti. Kína valóban nem rendelkezik sem állandó katonai jelenléttel, sem bázissal a térségben, továbbá a Középső Birodalom közel 3000 kilométerre fekszik az északi sarkköröktől, így kérdés, hogy mennyiben jelenthet komolyabb katonai fenyegetést az USA számára a térségben, mint eddig. Egy állandósuló kínai jelenléttel a képlet természetesen megváltozna, így az USA

érdekében mindenképpen a status quo fenntartása áll, vagyis az, hogy Kína továbbra se vesse meg a lábát se Grönlandon, se a tágabb Arktiszon. Tehát Kína esetleges jövőbeli előretörésének a lassítását szolgálhatná az USA saját grönlandi jelenlétének a növelése. Ugyanakkor az Északi-sarkvidék tekintetében Oroszországnak sokkal meghatározóbb szerep jut a dolgok alakulásában, hiszen a legnagyobb területtel rendelkezik a régióban. Kína tehát rajta keresztül vagy együttműködésben jóval könnyebben növelheti az ottani jelenlétét.

Grönland kapcsán azonban az Egyesült Államoknak elsősorban nem is a Kína fokozódó aktivitása jelentette esetleges katonai fenyegetés váltotta ki a nemtetszését – az ugyanis egy másik eseménysorral, a Washington és Peking között 2018-óta zajló gazdasági háborúval magyarázható, illetve ennek kapcsán az attól való félelemmel, hogy a sziget nyersanyagvagyonai az utóbbi kezébe kerül.

Egy 2023-as tanulmány szerint a grönlandi kritikus fontosságú nyersanyagvagyont két csoportra bontható: míg az egyikbe azok tartoznak, amelyek biztosan megtalálhatóak a szigeten, addig a másikat olyanok alkotják, amelyekből feltételezhető potenciállal rendelkezik. A meglévő és a még feltárandó nyersanyagokat és azok lelőhelyeit az 1. táblázat összegzi.⁴³ Noha a hivatkozott forrás szerint némely ásványkincsből Grönland viszonylag nagy tartalékokkal rendelkezik, egy másik kutatás csupán egyetlen nyersanyagcsoport kapcsán számol a szigettel globális léptékben: a ritkaföldfémekkel.⁴⁴ Azokból egész bizonyosan jelentős tartalékokkal rendelkezik, de hogy pontosan mennyivel, az korántsem egyértelmű, mivel a források között e tekintetben nincs egyetértés.⁴⁵

Tovább nehezítik a grönlandi ritkaföldfém- (és egyéb nyersanyag-) tartalékok számszerűsítését a geológiai felmérések „hiányosságai”.⁴⁶ Nem véletlen, hogy a hatályos, a 2025–2029-es időszakra szóló grönlandi ásványkészlet-stratégia⁴⁷ négy prioritása között szerepel a szigetnek mind a geológiai, mind a kritikus fontosságú ásványokra irányuló feltérképezése és azok kapcsán a nemzetközi partnerségek elmélyítése.

Az elmúlt években Grönlandon csupán három bánya üzemelt: az aapaluttoqi korundbánya (ahol rubint és rózsaszín zafírt termeltek ki), a qaqortorsuaqi *White Mountain* anortozitbánya (ahonnan földpátokat tartalmazó magmás kőzetet bányásznak), valamint a nalunaqi aranybánya. A jelenleg is működő két utóbbi helyen tehát aranyat, illetve földpátot hoznak a felszínre, de míg az utóbbi az EU számára kritikus fontosságú nyersanyag,⁴⁸ addig az USA számára nem az.⁴⁹

1. táblázat⁵⁰
A Grönlandon biztosan és potenciálisan fellelhető
kritikus fontosságú nyersanyagok

Régió	Kelet-Grönland		Nyugat-Grönland	
	Lelőhely	Nyersanyag	Lelőhely	Nyersanyag
Fellelhető	Malmbjerg	molibdén	Majoqqap Qaava, Qaqortorsuaq	földpát
	Skærgård	platinacsoport fémjei, titán, vanádium	Sarfartoq	ritkaföldfém, foszfor
	Karstryggen	stroncium		
Potenciálisan fellelhető	kelet-grönlandi régió	volfrám, ón, antimon, réz	Moriusaq	titán
Régió	Dél-Grönland		Észak-Grönland	
	Lelőhely	Nyersanyag	Lelőhely	Nyersanyag
Fellelhető	Kuannersuit, Kringlerne, Motzfeldt	ritkaföldfém, lítium, fluorit, tantál, nióbbium, hafnium, cirkónium	Észak-nyugati régió	titán
Potenciálisan fellelhető	Amitsoq	grafit	Palaeozoic Franklinian Basin	cink, ólom, gallium, germánium

Annak ellenére, hogy Grönland kritikus fontosságú nyersanyagai (a ritkaföldfémeken kívül) globális szinten nem feltétlenül jelentenek kiemelkedő mennyiséget,⁵¹ bizonyos kontextusban vizsgálva stratégiai szinten még jelentős relevanciával bírhatnak Washington szempontjából.

A kritikus fontosságú nyersanyagok az amerikai gazdaság számos kiemelkedő ipari szektorának a meghatározó építőelemei: ilyen például a repülőgépipar, az elektronikai ipar vagy az építőipar. Az érintett ágazatok a stratégiai értékük mellett a teljes amerikai gazdaság tetemes részét is adják – 2024-ben például kicsit több mint 4 billió dollárral az ország GDP-jének közel a hetede azokból származott.⁵² Az Egyesült Államokban 2022-ben

adták ki az ország szempontjából kritikus fontosságúnak ítélt ötven nyersanyag listáját, míg a meghatározásukat a 2020-as energiatörvény rögzítette: olyan nyersanyagok tartoznak a fogalom körébe, amelyek nélkülözhetetlenek a gazdaság és a nemzet biztonsága szempontjából, és az ellátási láncuk sebezhető.⁵³ Grönlandon az ötven ilyen nyersanyagból egyes források szerint⁵⁴ 43 található meg.

Miközben az Egyesült Államok éppen gazdasági háborút vív Kínával, a számára kritikus fontosságúként meghatározott nyersanyagok közül harmincnak globális szinten az ellenfele az első számú kitermelője.⁵⁵ Ezzel párhuzamosan az USA-nak e nyersanyagokból meghatározó importfüggősége áll fenn, amelynek a mértéke 12 elem esetében száz százalékos, míg további 28-éban 50 százalékos vagy azt meghaladó,⁵⁶ ráadásul sokszor pont Kína a legjelentősebb beszállítója például arzénból, antimonból, tantáliból vagy éppen a ritkaföldfémekből.⁵⁷ A nyersanyagok mellett azonban az előállított termékek esetén szintén függőség alakulhat ki, ahogy azt az állandó mágnesek példája is mutatja: abból ugyanis 2023-ban az USA a teljes importjának a 85 százaléka Kínából származott.⁵⁸ A helyzetet tovább bonyolítja, hogy a szétválasztás és a finomítás céljából még az USA egyetlen ritkaföldfém-kitermelő komplexumából (a kaliforniai Mountain Pass) is jelentős mennyiséget Kínába visznek ki.⁵⁹

Az éppen zajló amerikai–kínai gazdasági háború, Kínának a szektoron belüli jelentős szerepe, valamint az említett nyersanyagok és iparcikkek gazdasági és stratégiai relevanciája következtében nem csoda, hogy Washington kiemelt céljai közé tartozik mind a kritikus fontosságú nyersanyagok értékláncának a diverzifikálása, mind azokból stratégiai tartalékok felhalmozása. Ez utóbbi előzményei egészen az 1930–40-es évekre nyúlnak vissza: akkoriban születtek ugyanis – kezdetben tisztán hadi, majd hadi és ipari megfontolásokból – a stratégiai tartalékokra vonatkozó első törvények.⁶⁰ Az ellátási láncok biztosításának felértékelődését jól mutatja az Ellátási lánc-zavarok Munkacsoport (*Supply Chain Disruptions Task Force*) 2021-es felállítása,⁶¹ és egy, a témát érintő 2020-as elnöki rendelet is.⁶²

Az Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma (*United States Department of Defense*, DoD) 2024 januárjában adta ki az első nemzeti védelmi ipari stratégiát (*National Defense Industrial Strategy*, NDIS), és abban négy hosszú távú prioritást határozott meg, amelyek „jelzőfényül szolgálnak a nemzet védelmét szolgáló modern ipari alap kialakításához”.⁶³ Közülük is az első helyen szerepel a rugalmas és ellenálló ellátási láncok kialakítása, amelynek érdekében előírta a kritikus és stratégiai fontosságú nyersanyagok felhalmozásának és raktározásának a növelését.⁶⁴ A stratégia szerint az USA gazdasági és nemzetbiztonsága kölcsönösen erősíti egymást, és végső soron a nemzet katonai ereje részben a gazdasági erejének a függvénye.⁶⁵

2024-ben felállt az ún. Kritikus Ásványi Anyagokkal Foglalkozó Politikai Munkacsoport (*Critical Minerals Policy Working Group*) is, kifejezetten abból a célból, hogy Kínának a kritikus fontosságú nyersanyagok terén meglévő dominanciáját, valamint az ellensúlyozásának a lehetőségét vizsgálja.⁶⁶

Az ellátási láncok kérdéskörének még inkább aktualitást adnak a közel-múlt eseményei, legyen szó akár a Kína által 2024 decemberében a galliumra, a germániumra, valamint az antimonra vonatkozóan az USA-val szemben bevezetett exporttilalomról,⁶⁷ akár Peking 2025. áprilisi 4-ei, többek között hét ritkaföldfém és azok vegyületeit érintő – a két nappal korábban bejelentett amerikai vámtarifákra válaszként életbe léptetett – intézkedéseiről.⁶⁸ A nyersanyagok direkt szankciója mellett Kína több amerikai – köztük a védelmi szektorban tevékenykedő – cég esetében is megszüntette a nyersanyaguk onnan történő beszerzésének a lehetőségét.

A leírtak fényében nyerhetnek értelmet a Fehér Ház Grönlanddal kapcsolatos igényei és aggodalmai: az ottani nyersanyagok ugyanis a kínaiak alternatívájaként szolgálhatnak az USA számára. Amennyiben azokhoz hozzájutna, csökkenteni tudná a Kínától való gazdasági és védelmi ipari függőségét egyaránt, míg ellenkező esetben – ha azok a Középső Birodalom kezére jutnának – az Amerikai Egyesült Államok elesne egy potenciális diverzifikációs lehetőségtől, Kína pedig tovább növelné a kvázi monopóliumát.

Figyelembe véve azonban, hogy a kitermelés megkezdéséhez az annak helyszínéül szolgáló számos bányát, akár csak a kapcsolódó infrastruktúrát, még teljes egészében ki kell építeni, ami rendkívül tőke- és időigényes, a grönlandi nyersanyagok kiaknázására vonatkozó elképzelés megvalósítása – bármelyik fél is lesz a „befutó” (ha egyáltalán valamelyikük azzá válik) – nagy valószínűséggel csak évtizedes távlatban lehet realitás. Mindebből pedig egyenesen következik, hogy rövid távon nem, csupán közép- és hosszú távon lehet a grönlandi nyersanyagvagyonnal stratégiai realitásként számolni.

A nyersanyagok szektorában tapasztalható általános tőkeintenzitásból fakadóan azonban Kína kezében lapul még egy adu arra az esetre is, ha a Grönlandon esetlegesen kiépülő teljes ellátási és értéklánchról az USA – illetve a Nyugat – le tudná választani. A Középső Birodalom ugyanis globális szinten a ritkaföldfémek legnagyobb kitermelője és feldolgozója is egyben, így a szektort érintő ipari és/vagy gazdasági lépéseivel annak a teljes világpiacára hatást tud gyakorolni. Példaként lehet említeni, hogy mivel a teljes kínai bányászat és feldolgozás központilag vezérelt kvótarendszer alapján történik,⁶⁹ Peking gyorsan és hatékonyan tudja szabályozni a piacra kerülő mennyiséget, amivel a világpiaci árat csökkentheti vagy emelheti, annak megfelelően, hogy éppen melyik áll érdekében. Tehát az árak letörésével elrettenthetné a kitermelésbe és/vagy feltárásokba befektetni szándékozó

cégeket, amelyek a már korábban említett okokból adódóan egyébként sem lennének könnyű helyzetben Grönlandon.

Végezetül érdemes megjegyezni, hogy noha Kína több projekt kapcsán is érintett volt Grönlandon – többek között infrastrukturális beruházások (reptér, haditengerészeti bázis építése) vagy éppen a bányászat terén (cink, vas) –, egyelőre nem sikerült megvetnie ott a lábát. Jelenleg egy beruházásban érintett: a kuannersuiti (kvanefjeldi) ritkaföldfémprojektben a Shenghe Resourcesnak van részesedése.⁷⁰ Bár az mindössze 6,5 százalék, mégis aggodalmat keltett Washingtonban: attól tartanak, hogy a grönlandi bányászati szektor lehet a kínai sarkvidéki térnyerés potenciális csatornája. Erre utal a projekt részes cégei közötti 2018-as, nem kötelező érvényű egyetértési megállapodás is:⁷¹ abban ugyanis a Shenghe a kitermelt összes ritkaföldfém feldolgozásáért felelős, elsődleges potenciális átvevő és feldolgozó partnerként pozicionálta magát.

Összességében tehát érdemes megjegyezni, hogy a biztonság és a fenyegetés kérdése jogosan merül fel Kína vonatkozásában Grönland kapcsán, ám azok az egyes témák mentén különbözőképpen jelentkeznek, és az amerikai elképzelések is több realista irányzattal rokoníthatóak. Míg katonai szempontból elsősorban a status quo megtartása lehet Washington érdeke, s így inkább defenzív realista módon viselkedik, addig a gazdaság és azon belül a nyersanyagok vonatkozásában nagy valószínűséggel a saját pozícióinak a Kínával szembeni megerősítése a célja. A Fehér Ház számára sokkal nagyobb kihívást jelent a távol-keleti állam katonai jelenlétének a világgpiaci, azon belül is a kritikus nyersanyagok piacán betöltött szerepe. Kínával, a világ meghatározó kitermelőjével és első számú finomítójával számos ország igen komoly függőségi viszonyban áll, többek között az USA is, és mint látható, a kettejük gazdasági háborújában a nyersanyagok kérdése rendre elő is kerül.

Tehát ebben a kontextusban nyerhet értelmet, hogy Washington szemet vetett a grönlandi nyersanyagokra, mert azok révén ebben az igen kiélezett geopolitikai helyzetben csökkenteni tudná az ellenfelétől való függőségét. Ezzel egyértelműen az offenzív realista irányvonalat követi, hiszen a célja a saját pozíciói erősítése. Érdemes azonban ezzel kapcsolatban azt is leszögezni, hogy a grönlandi körülmények nem teszik lehetővé, hogy onnan rövid idő alatt ritkaföldfémek érkezzenek az USA-ba. További nehezítő körülmény lehet Kínának a nyersanyagsektorban meglévő gazdasági súlya és központi szerepe, amely lehetővé teszi számára, hogy lényegében bármikor befolyásolhassa a ritkaföldfémek piacát. Így végső soron kérdéses, hogy mennyire állhat valóban érdekében az USA-nak, hogy ezt az irányvonalat kövesse, és ezáltal egy esetlegesen kivívott, a terület feletti nagyobb kontroll mekkora tényleges hatalomnövekedéssel járna számára a nyersanyagok vonatkozásában.

Grönlandi perspektíva: a nagyhatalmi versengés metszéspontján

Az amerikai–orosz és az amerikai–kínai kontextus bemutatása után ez az alfejezet a grönlandiak saját nézőpontját ismerteti. Grönland 1979-ben részleges önkormányzati (*home rule*) autonómiát vívott ki magának a belügyek terén („átengedett”, de korlátozott öngazgatási jog). Ezt a 2009-ben megszavazott törvénnyel politikai önállóságot biztosító, teljes körű önkormányzati (*self-government*) szintre bővítették (így a természeti erőforrások kezelése is a helyiek hatáskörébe került). A széles körű politikai önrendelkezés arra is jogi lehetőséget biztosít Grönlandnak, hogy referendum útján kiváljon a Dán Királyságból. Bár a sziget kormánya 2024-ben elfogadta a saját kül- és biztonságpolitikai stratégiáját („Semmit rólunk nélkülünk”),⁷² az 1951-es amerikai–dán védelmi megállapodás – valamint annak a 2004-es felülvizsgálata – továbbra is biztosítja az Washington és Koppenhága szuverenitását a grönlandi külpolitika, illetve védelmi- és biztonságpolitika felett.

Mivel Grönland gazdasága hagyományosan a halászatra épül, kezdettől fogva erősen függ a dán pénzügyi támogatástól, ami évi 3,6 milliárd dán korona körül mozog (ez inflációtól függően nagyjából 482 millió euró). E jelentős dotáció biztosítja a grönlandi költségvetés majdnem teljes egészét, és a GDP jelentős részét, körülbelül 25 százalékát.⁷³ Az őslakos közösségnek az 1970-es években megindult politikai ébredésével párhuzamosan a nyersanyagok kitermelésének a kérdése is a helyi politikai diskurzus szerves részévé vált: egyre erőteljesebben jelent meg a grönlandi politikában az az elképzelés, hogy a bányászat jelentheti a gazdasági, majd a politikai függetlenség alapját. A helyi nyersanyagok bányászatának a joga és az abból származó bevételek a 2009-es önkormányzati törvénnyel a sziget vezetésének a kezébe került.⁷⁴ Ennek köszönhetően a 2010-es évek második felében robbanásszerűen megnőtt a kiadott kutatási engedélyek száma, amelyek 2020 elejére Dél-Grönland szinte egészére kiterjedtek.

Bár a kormány időről időre a gazdasági fejlődés eszközeként népszerűsíti a bányászatot, a nyersanyag-kitermelés politikailag egyre megosztóbb üggyé vált. Grönlandon ugyanis minden föld közösségi tulajdonban van, nem lehet birtokolni azt, így a zárt, magántulajdonban álló bányaterületek kulturálisan idegennek számítanak, és politikailag érzékeny kérdést jelentenek. A helyi ellenállást tovább fűtik a környezeti hatások és a hagyományos őslakos életforma eltűnése kapcsán felmerülő aggodalmak – s ez tovább nehezíti a bányászat kiterjesztéséhez szükséges társadalmi elfogadottság elérését.

Grönland egyetlen jelentős, ipari léptékű bányászati projektje 1854-ban, a kriolit (nátrium-alumínium-fluorid, Na_3AlF_6) kitermelésével kezdődött

el, az Ivittuut melletti bányában, és akkor épültek ki a jelenlegi bányászati infrastruktúrák.⁷⁵ A korai feltárások elsősorban nem a sziget, hanem Dánia geopolitikai és energetikai érdekeit, valamint a külföldi (elsősorban amerikai és kanadai) vállalatok gazdasági céljait szolgálták, miközben a helyi lakosság minimális beleszólást kapott a projektekbe. Ezért Grönlandon a nyersanyag-kitermelés ügye morális és társadalmi dilemma is egyben: a sokáig elnyomás alatt élt őslakosok számára nem az a kérdés, hogy vannak-e nyersanyagok a szigetükön, hanem az, hogy kiknek a javára termelik ki azokat, azaz kik profitálnak a legtöbbet belőlük.

Tovább növelte a helyzet komplexitását, hogy az amerikai–kínai versengés is megjelent Grönland bányászati szektorában. Egy esetben például amerikai és dán tisztviselők állítólag hosszú évekig lobbiztak, mielőtt a Tanbreez bánya vezérigazgatója végül amerikai ajánlattevőknek adta el a projektet, mégpedig alacsonyabb áron, mint amilyen ajánlatot a kínai kötődésű versenytársak adtak.⁷⁶ A lelőhely mintegy 30 százalékban nehéz ritkaföldfémeket tartalmaz, amelyeket széles körben használnak a védelmi rendszerekben. A területen gallium is található, amelyre Kína 2024-ben exportkorlátozást vezetett be. A kritikus nyersanyagok ellátási láncainak a biztonsága nem csak a védelmi kérdésekkel függ össze, de a grönlandi bányák (pl. Tanbreez) csak megbízható légi és tengeri infrastruktúra megléte esetén működtethetők. Mindezek tudatában nem meglepő, hogy amint a kínai állami cég (*China Communications Construction Company*, CCCC) bejelentkezett a helyi repterek bővítésére, az több országban is megkongatta a vészharangokat.⁷⁷ Washington diplomáciai nyomásgyakorlására Koppenhága végül beszállt a légikikötők finanszírozásába, hogy kiszorítsa a kínai cégeket a projektből.

Az uránkitermelés megszüntetését célzó politikai kampány sikeressége, majd a bányászatának a 2021-es betiltása világosan jelezte, hogy a grönlandi társadalom gazdasági lehetőségekről is hajlandó lemondani, ha azok a környezetet, az egészséget vagy a közösségi kontroll kikényszeríthetőségét veszélyeztetik. A fejtési feltételek megváltoztatása jelentős helyi szintű lépésnek tekinthető, és az urán kvanefjeldi jelenléte miatt gyakorlatilag megállította Pekinget abban, hogy az ottani ritkaföldfém kitermelését célzó projektnek a fejlesztésével megvesse a lábát Grönland bányászati szektorában. Így a helyi döntés tudatos elhatárolódás volt attól a logikától, amely a nyersanyagokat kizárólag geopolitikai eszközként kezeli.

Konklúzió

A tanulmányunk azt a kérdést járta körül, hogy Grönland stratégiai relevanciájának az Egyesült Államok részéről történő megítélése eltér-e a két riválisra kapcsán (Oroszország és Kína), ahhoz milyen biztonságpercepció társul, és mindez melyik realista irányzatnak felel meg. A sziget a földrajzi elhelyezkedéséből fakadóan már a 20. század elejére egyértelműen az amerikai külpolitikai gondolkodás kiemelt jelentőségű területévé vált. Az orosz–amerikai viszonylatnak a Grönlanddal összefüggésben történő elemzésekor levezettük, hogy a relációhoz az USA a defenzív realizmus keretében viszonyul. A kutatásunk ugyanakkor nem tárt fel a szigetet célzó, az amerikai aggodalmakat indokoltabbá tevő orosz fenyegetést. Így védelmi szempontból a jelenlegi status quo fenntartása elegendőnek látszik. A kínai–amerikai kapcsolat elemzése során az rajzolódott ki, hogy Washington inkább offenzív realista módon viszonyul Grönlandhoz. A sziget nyersanyagvagyonra ugyanis lehetőséget teremthetne az USA számára, hogy kikezdje Kínának a ritkaföldfémek piacán meglévő kvázi monopolhelyzetét és így a jelenlegi status quót, s egyúttal csökkentené a saját függősége mértékét is. A képlet azonban ez esetben sem teljesen egyértelmű: a bányászati projektek beindításának a költsége és az időigényessége, valamint Kína piaci ereje ugyanis még egy ilyen forgatókönyv mellett is kérdésessé teszi, mennyit is profitálhatna végső soron az Egyesült Államok.

Ellátási szempontból tehát Grönland készletei és a kitermelés kérdései jelenleg nagyrészt „elméletiek”. Bár politikailag stabil, nyugati orientációjú térségről van szó, a potenciáljának a tényleges kihasználása több komoly kihívással jár – várhatóan hosszabbal, kockázatosabbal és költségesebbel, mint máshol. A sziget így elsősorban egy hosszú távú diverzifikációt jelentő partnerként tűnik fel az erősen koncentrált globális piacon, nem pedig egy azonnali termelési lehetőségként. Ráadásul még az ottani sikeres bányafejlesztés esetén is valószínűnek látszik, hogy a helyi ritkaföldfémérczek feldolgozása Kínában történne, amennyiben nem bővül addigra az Amerika és a szövetségesei feldolgozó kapacitása. Azok a projektek, amelyek nem élvezik a helyi közösségek legitim támogatását, nagy valószínűséggel kudarcot vallanak. A grönlandiak következetesen sokkal nagyobb érdeklődést mutatnak a függetlenség, mint az Egyesült Államokhoz való csatlakozás iránt. Egy túlzottan agresszív amerikai megközelítés ezért tovább nehezítené a bányászathoz szükséges társadalmi elfogadottság megszerzését. Grönlandon túlra tekintve, az Arktiszt érintő tágabb kontextusban a geopolitikai verseny a jövőben várhatóan egyre kiélezettebbé válik, mivel a térség energiaforrásainak és nyersanyagainak a stratégiai fontossága egyre nagyobb figyelmet kap.

A jövőbeli kutatások szempontjából fontos terület lehet a vizsgálatnak az USA–EU-kapcsolatokra történő kiterjesztése. Az utóbbi időszak eseményei arra világítottak rá, hogy a sziget hovatartozása körüli viták a transzatlanti együttműködést – legalábbis a felszínen – komoly konfliktushelyzet elé állítják. A további vizsgálattal átfogóbb képet lehetne kapni arról, hogy mennyiben és milyen mértékben válhat Grönland a következő évek egyik kiemelt transzatlanti biztonsági kérdésévé.

Jegyzetek

- 1 *Roll Call*, „Press Conference: Donald Trump Holds a Media Event at Mar-a-Lago – January 7, 2025”, <https://rollcall.com/factbase/trump/transcript/donald-trump-press-conference-mar-a-lago-january-7-2025/> (a letöltés ideje: 2025. június 13.).
- 2 Pengelly, Martin: „Trump Confirms He Is Considering Attempt to Buy Greenland”, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/world/2019/aug/18/trump-considering-buying-greenland> (a letöltés ideje: 2025. június 13.).
- 3 Horkay Hörcher Ferenc: „Giovanni Botero: államérdek, nemzetközi kapcsolatok, katolikus politikai realizmus” in *A hatalom kódéban: Bevezetés a realista politika-elméletbe*, szerk. Gyula Attila és Szűcs Zoltán Gábor (Budapest: L’Harmattan Kiadó, 2016), 99. o.
- 4 Baranyi Tamás Péter: „A Monroe-elv és az amerikai kontinentális terjeszkedés geopolitikája”, *Világtörténet*, 13., no. 1. (2023): 137–157.
- 5 Sellers, Charles, May, Henry és McMillen, Neil R.: „A nyilvánvaló elhivatottság tana és az Észak–Dél konfliktus (1840–1852)” in *Az Egyesült Államok története* (Budapest: Maecenas Kiadó, 1995), 154–155. o.
- 6 *The White House*, „National Security Strategy of the United States of America”. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf> (a letöltés ideje: 2026. január 13.).
- 7 Gjerstad, Michael és Rogers, James: „Knowledge Is Power: Greenland, Great Powers, and Lessons from the Second World War”, *The Arctic Institute*, <https://www.thearcticinstitute.org/knowledge-power-greenland-great-powers-lessons-second-world-war/> (a letöltés ideje: 2025. június 12.).
- 8 *Yale Law School Avalon Project*, „Havana Meeting of Ministers of Foreign Affairs of the American Republics, July 21–30, 1940”, https://avalon.law.yale.edu/20th_century/decad058.asp (a letöltés ideje: 2025. június 12.).
- 9 Cambridge University Press: „Denmark–United States: Agreement Relating to the Defense of Greenland”, *The American Journal of International Law*, 35., no. 3. (1941): 129–134.
- 10 Lásd: Syrett, David: „German Meteorological Intelligence from the Arctic and North Atlantic, 1940–1945”, *The Mariner’s Mirror*, 71., no. 3. (1985): 325–333.
- 11 Stefansson, Vilhjalmur: „The American Far North”, *Foreign Affairs*, 17., no. 3. (1939): 508–523.

- 12 *Roll Call*, „Speech: Donald Trump Addresses a Joint Session of Congress at the U.S. Capitol – March 4, 2025”, <https://rollcall.com/factbase/trump/transcript/donald-trump-speech-joint-session-congress-2025-march-4-2025/> (a letöltés ideje: 2025. június 13.).
- 13 Kiss J. László: *Változó utak a külpolitika elméletében és elemzésében* (Budapest: Osiris Kiadó, 2009), 222–223. o.
- 14 Uo., 223. o.
- 15 Uo., 224. o.
- 16 Buzan, Barry, Wæver, Ole és Wilde, Jaap de: *Security – A New Framework for Analysis* (Boulder, CO: Lynne Rienner Publisher, 1998), 2. o.
- 17 Wendt, Alexander: „Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics”, *The MIT Press*, 46., no. 1. (1992): 396–397. Elektronikusan elérhető: https://www.researchgate.net/publication/227392580_Anarchy_is_What_States_Make_of_It_The_Social_Construction_of_Power_Politics.
- 18 Csizmazia Gábor: „Realista vonások az Egyesült Államok külpolitikájában a Trump- és Biden-adminisztráció alatt”, *Századvég*, 3., no. 2. (2023): 28.
- 19 Seremet Sándor: „Az orosz–ukrán háború” in *A világ 2024-ben*, szerk. Demkó Attila (Budapest: MCC Press, 2024), 1–9. o.
- 20 Starcevic, Sebastian: „Trump: US Needs Greenland to Combat Russia and China”, *Politico*, <https://www.politico.eu/article/us-donald-trump-greenland-russia-china/> (a letöltés ideje: 2026. január 21.).
- 21 Jones, Ryan Tucker, Kraikovski, Alexei és Lajus, Julia: „Russia, the First Arctic Empire, 1000–1917” in *The Cambridge History of the Polar Regions*, szerk. Roberts, Peder és Howkins, Adrian (Cambridge: Cambridge University Press, 2023), 153–180. o.
- 22 Schach, Michael és Madlener, Reinhard: „Impacts of an Ice-Free Northeast Passage on LNG Markets and Geopolitics”, *Energy Policy*, no. 122 (2018): 438–448.
- 23 Townsend, Jim és Kendall-Taylor, Andrea: „Partners, Competitors, or a Little of Both?”, *Center for a New American Security*, <https://www.cnas.org/publications/reports/partners-competitors-or-a-little-of-both> (a letöltés ideje: 2025. június 12.).
- 24 Byrnes, James F.: „The Secretary of State to the Legation in Denmark”, *U.S. Department of State Office of the Historian*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v03/d414> (a letöltés ideje: 2025. június 19.).
- 25 Byrnes, James F.: „Memorandum of Conversation, by the Secretary of State”, *U.S. Department of State Office of the Historian*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v03/d433> (a letöltés ideje: 2025. június 19.).
- 26 *Yale Law School Avalon Project*, „Defense of Greenland: Agreement Between the United States and the Kingdom of Denmark, April 27, 1951”, https://avalon.law.yale.edu/20th_century/den001.asp (a letöltés ideje: 2025. június 19.).
- 27 Colgan, William, Machguth, Horst, MacFerrin, Mike, Colgan, Jeff D., Van As, Dirk és MacGregor, Joseph A.: „The Abandoned Ice Sheet Base at Camp Century, Greenland, in a Warming Climate”, *Geophysical Research Letters*, 43., no. 15. (2016): 8091–8096.
- 28 Petersen, Nikolaj: „SAC at Thule: Greenland in the U.S. Polar Strategy”, *Journal of Cold War Studies*, 13., no. 2. (2011): 90–115.

- 29 Hughes, Thomas R., „Intelligence Note”, *U.S. Department of State Office of the Historian*, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1964-68v12/d6> (a letöltés ideje: 2025. június 19.).
- 30 *Defense News*, „Pentagon Shifts Greenland to US Northern Command in Shakeup”, <https://www.defensenews.com/pentagon/2025/06/17/pentagon-shifts-greenland-to-us-northern-command-in-shakeup/> (a letöltés ideje: 2025. június 19.).
- 31 Buchanan, Elizabeth: „Russia’s Gains in the Great Arctic Race”, *War on the Rocks*, <https://warontherocks.com/2023/05/russias-gains-in-the-great-arctic-race/> (a letöltés ideje: 2025. június 12.).
- 32 Graczyk, Piotr és Koivurova, Timo: „The Arctic Council” in *Handbook of the Politics of the Arctic*, szerk. Jensen, Leif Christian és Hønneland, Geir (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015), 298–327. o.
- 33 Sidhu, Arman: „The Northern Sea Route: Russia’s Bet on Arctic Shipping”, *Geopolitical Monitor*, <https://www.geopoliticalmonitor.com/the-northern-sea-route-russias-bet-on-arctic-shipping/> (a letöltés ideje: 2025. június 19.).
- 34 *Reuters*, „Denmark to Vote on Joining EU’s Defence Policy This Year, Danish Media”, <https://www.reuters.com/world/europe/denmark-vote-joining-eus-defence-policy-this-year-danish-media-2022-03-06/> (a letöltés ideje: 2025. június 19.).
- 35 Jouan, Nicolas, Rod, Zdenek és Ruzicka Martin: „Russia and China in the Arctic: Less Than Meets the Eye”, *The Diplomat*, <https://thediplomat.com/2024/09/russia-and-china-in-the-arctic-less-than-meets-the-eye/> (a letöltés ideje: 2025. június 19.).
- 36 *Reuters*, „West, Russia Manage Limited Cooperation in Arctic Despite Chill in Ties”, <https://www.reuters.com/world/west-russia-manage-limited-cooperation-arctic-despite-chill-ties-2024-05-14/> (a letöltés ideje: 2025. június 19.).
- 37 Stepper Péter: „Svédország röögős útja a NATO-csatlakozáshoz”, *Biztonságpolitikai Szemle*, 17., no. 1. (2024): 2–12.
- 38 Brzozowski, Alexandra: „How NATO’s Northern Enlargement Changes the Power Balance in the Region”, *Euractiv*, <https://www.euractiv.com/section/defence/news/how-nato-northern-enlargement-changes-the-power-balance-in-the-region/> (a letöltés ideje: 2025. június 12.).
- 39 *Rev*, „Trump on Meet the Press 5-04-25”, <https://www.rev.com/transcripts/trump-on-meet-the-press-5-04-25> (a letöltés ideje: 2025. június 12.).
- 40 *The State Council Information Office of the People’s Republic of China*, „China’s Arctic Policy”, https://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2018/01/26/content_281476026660336.htm (a letöltés ideje: 2025. június 12.).
- 41 Pompeo, R. Michael: „Looking North: Sharpening America’s Arctic Focus”, *U.S. Department of State*, <https://2017-2021.state.gov/looking-north-sharpening-americas-arctic-focus/> (a letöltés ideje: 2025. június 12.).
- 42 Khanna, Monty: „China and the Arctic: An Overview”. *Observer Research Foundation*, <https://www.orfonline.org/research/china-and-the-arctic-an-overview> (a letöltés ideje: 2025. június 12.).

- 43 Rosa, Diogo, Kalvig, Per, Stendal, Henrik és Keiding „Jakob Kløve: „Critical Raw Material Resources in Greenland”, *Geology & Ore*, no. 34. (2023). Elektronikusan elérhető: <https://data.geus.dk/gpub-landingpage/?id=38315>.
- 44 Andrews-Speed, Philip: „Can the Arctic Be a Significant Contributor of Critical Minerals for the Global Energy Transition?”, *The Oxford Institute for Energy Studies*, <https://www.oxfordenergy.org/publications/can-the-arctic-be-a-significant-contributor-of-critical-minerals-for-the-global-energy-transition/> (a letöltés ideje: 2025. június 12.), 5–7. o.
- 45 *U.S. Geological Survey*, „Mineral Commodity Summaries 2025”, <https://pubs.usgs.gov/periodicals/mcs2025/mcs2025.pdf>, (a letöltés ideje: 2025. december 12.). 145. o.; Rosa *et al.*: „Critical Raw Material Resources”, 3. o.; *Mining Weekly*, „European Lithium Announces Maiden Resource for Tanbreez” <https://www.miningweekly.com/article/european-lithium-announces-maiden-resource-for-tanbreez-2025-03-13> (a letöltés ideje: 2025. június 12.).
- 46 Uo., 2. o.
- 47 *Naalakkersuisut*, „Greenland Mineral Resources Strategy 2025–2029: A Sustainable Mineral Resources Sector”, https://naalakkersuisut.gl/-/media/nyheder/2025/01/3101_ny_raastofstrategi/eng_greenland-mineral-resources-strategy-2025-2029.pdf (a letöltés ideje: 2026. március 23.).
- 48 *European Commission*, „Critical Raw Materials”, https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/areas-specific-interest/critical-raw-materials_en#fifth-list-2023-of-critical-raw-materials-for-the-eu (a letöltés ideje: 2025. június 12.).
- 49 *U.S. Department of Energy*, „What Are Critical Materials and Critical Minerals?”, <https://www.energy.gov/cmm/what-are-critical-materials-and-critical-minerals> (a letöltés ideje: 2025. október 22.).
- 50 Forrás: Rosa *et al.*: „Critical Raw Material Resources”.
- 51 Andrews-Speed: „Can the Arctic Be a Significant Contributor”, 5–7.o.
- 52 Amgott, Seth: „USGS: Value of U.S. Mineral Production Edged up in 2024”, *USGS*, <https://www.usgs.gov/news/national-news-release/usgs-value-us-mineral-production-edged-2024> (a letöltés ideje: 2026. március 23.).
- 53 Burton, Jason: „U.S. Geological Survey Releases 2022 List of Critical Minerals”, *USGS*, <https://www.usgs.gov/news/national-news-release/us-geological-survey-releases-2022-list-critical-minerals> (a letöltés ideje: 2025. október 22.).
- 54 *Shanghai Metal Market*, „Did Trump Attempt to Mythologize Greenland’s Rare Earth Ore Deposits? Geologists State: Refining Capacity Is the Key”, <https://www.metal.com/en/newscontent/103279501> (a letöltés ideje: 2025. október 22.).
- 55 *U.S. Geological Survey*, „Mineral Commodity Summaries 2025”, 22. o.
- 56 Uo., 21. o.
- 57 Uo., 7. o.
- 58 *World Integrated Trade Solution*, „United States Permanent Magnets and Art. Intended to Become p Imports by Country in 2023”, <https://wits.worldbank.org/trade/comtrade/en/country/USA/year/2023/tradeflow/imports/partner/ALL/product/850511> (a letöltés ideje: 2025. október 22.).

- 59 Home, Andy: „China Primes Rare Earths Weapon as Trade War Escalates”, *Reuters*, <https://www.reuters.com/world/china/china-primes-rare-earths-weapon-trade-war-escalates-andy-home-2025-04-11/> (a letöltés ideje: 2025. október 22.).
- 60 The Comptroller General of the United States: „Report to the Congress: Stockpile Objectives of Strategic and Critical Materials Should Be Reconsidered Because of Shortages”, U.S. Government Accountability Office, <https://www.gao.gov/assets/lcd-74-440.pdf> (a letöltés ideje: 2026. március 23.), 1–2. o.
- 61 *The White House*, „Fact Sheet: Biden–Harris Administration Announces Supply Chain Disruptions Task Force to Address Short-Term Supply Chain Discontinuities”, <https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2021/06/08/fact-sheet-biden-harris-administration-announces-supply-chain-disruptions-task-force-to-address-short-term-supply-chain-discontinuities/> (a letöltés ideje: 2025. augusztus 10.).
- 62 Executive Office of the President: „Addressing the Threat to the Domestic Supply Chain from Reliance on Critical Minerals from Foreign Adversaries and Supporting the Domestic Mining and Processing Industries”, *Federal Register*, <https://www.federalregister.gov/documents/2020/10/05/2020-22064/addressing-the-threat-to-the-domestic-supply-chain-from-reliance-on-critical-minerals-from-foreign> (a letöltés ideje: 2026. március 23.).
- 63 U.S. Department of Defense: „National Defense Industrial Strategy”, <https://www.waru.edu/system/files/webform/documents/2721/NDIS%20FINAL.pdf> (a letöltés ideje: 2026. március 23.), 10. o.
- 64 Uo., 17. o.
- 65 Uo., 8. o.
- 66 Keeler, Timothy J., Zhang, Jing, Colson, Shelby L. és Parry, Jennifer L.: „House Select Committee on the Chinese Communist Party Announces Critical Minerals Policy Working Group”, *Mayer Brown*, <https://www.mayerbrown.com/en/insights/publications/2024/07/house-select-committee-on-the-chinese-communist-party-announces-critical-minerals-policy-working-group> (a letöltés ideje: 2026. március 23.).
- 67 Munroe, Lv: „China Bans Export of Critical Minerals to US as Trade Tensions Escalate”, *Reuters*, <https://www.reuters.com/markets/commodities/china-bans-exports-gallium-germanium-antimony-us-2024-12-03/> (a letöltés ideje: 2025. december 10.).
- 68 Alert, Holland és Alert, Knight: „China’s Comprehensive Retaliation against U.S. Tariffs”, *Holland & Knight*, <https://www.hklaw.com/en/insights/publications/2025/04/chinas-comprehensive-retaliation-against-us-tariffs> (a letöltés ideje: 2026. március 23.).
- 69 *Fastmarkets*, „China Issues First Batch of Rare Earths Quotas for 2024”, <https://www.fastmarkets.com/insights/china-issues-first-batch-of-rare-earths-quotas-for-2024/> (a letöltés ideje: 2025. december 10.).
- 70 Andersson, Patrik: „Greenland Eyes China amid Denmark–US Tensions – But Chinese Investors Won’t Rush in”, *The Diplomat*, <https://thediplomat.com/2025/04/greenland-eyes-china-amid-denmark-us-tensions-but-chinese-investors-wont-rush-in/> (a letöltés ideje: 2025. december 10.).

- 71 *Greenland Minerals Ltd*, „Memorandum of Understanding Signed with Shenghe for the Commercialisation of the Kvanefjeld Project”, <https://wcsecure.weblink.com.au/pdf/GGG/02011545.pdf> (a letöltés ideje: 2025. december 10.).
- 72 Naalakkersuisut/Government of Greenland: „Greenland’s Foreign, Security and Defense Policy 2024–2033: An Arctic Strategy”, *Paartoq.gl*, https://paartoq.gl/wp-content/uploads/2024/03/Greenlands_Foreign_Security_and_Defense_Policy_2024_2033.pdf (a letöltés ideje: 2025. december 10.).
- 73 Grydehøj, Adam: „Unravelling Economic Dependence and Independence in Relation to Island Sovereignty: The Case of Kalaallit Nunaat (Greenland)”, *Island Studies Journal*, 15., no. 1. (2020): 89–112.
- 74 *World Nuclear News*, „Denmark and Greenland Confirm Uranium Agreements”, <https://world-nuclear-news.org/Articles/Denmark-and-Greenland-confirm-uranium-agreements> (a letöltés ideje: 2025. december 10.).
- 75 Christiansen, Flemming G: „Greenland Mineral Exploration History”, *Mineral Economics*, <https://doi.org/10.1007/s13563-022-00350-2> (a letöltés ideje: 2025. december 10.).
- 76 Burton, Scheyder: „US Lobbied Greenland Rare Earths Developer Tanbreez Not to Sell to China”, *Reuters*, <https://www.reuters.com/markets/commodities/us-lobbied-greenland-rare-earth-developer-tanbreez-not-sell-china-2025-01-09/> (a letöltés ideje: 2025. december 10.).
- 77 Mehta, Aaron: „How a Potential Chinese-Built Airport in Greenland Could Be Risky for a Vital US Air Force Base”, *DefenseNews*, <https://www.defensenews.com/global/europe/2018/09/07/how-a-potential-chinese-built-airport-in-greenland-could-be-risky-for-a-vital-us-air-force-base/> (a letöltés ideje: 2025. december 10.); Page, Hinshaw: „How the Pentagon Countered China’s Designs on Greenland”, *The Wall Street Journal*, <https://www.wsj.com/articles/how-the-pentagon-countered-chinas-designs-on-greenland-11549812296>; <https://www.airwaysmag.com/new-post/investment-greenland-airport-infrastructure> (a letöltés ideje: 2025. december 10.).